

Synteettistä geometriaa

ESITIEDOT: ■ piste, ■ suora, ■ taso

KATSO MYÖS: ■ geometriset probleemat, ■ kolmio, ■ kulma, ■ ympyrä

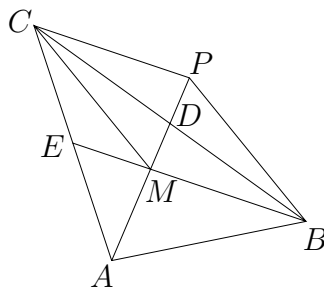
1/2

■ Sisältö

■ Hakemisto

Esimerkki 1 synteettisestä geometriasta

Olkoon tehtävänä todistaa, että kolmion keskijanat leikkaavat toisensa samassa pisteessä, joka jakaa kunkin keskijanan suhteessa 2 : 1 kärjestä vastaisen sivun keskipisteeseen lukien.

■ kolmio

■ keskijana
(esimerkki)

■ keskijana
(esimerkki)

■ keskijana

Kolmion ABC kaksi keskijanaa olkoot AD ja BE ja näiden leikkauspiste M . Tavoitteena on osoittaa, että $|BM| : |ME| = 2 : 1$. Tätä varten tehdään seuraava apupiirros: Jatketaan keskijanaa AD osan MD pituisella janalla DP . Yhdistetään piste P pisteisiin B ja C sekä piste C pisteeseen M .

Keskijanan määritelmän mukaan ovat janat BD ja DC yhtä pitkät; apukonstruktiosta seuraa, että myös MD ja DP ovat yhtä pitkät. Kolmiot MDC ja PDB ovat tällöin yhtenevät (SKS), mistä seuraa, että janat BP ja MC ovat yhtä pitkät ja yhdensuuntaiset. Nelikulmio $BPCM$ on siis suunnikas. Suunnikkaan vastakaisina sivuina ovat janat BM ja PC yhtä pitkät.

■ yhtenevyys
(kolmioiden)

■ suunnikas

■ yhdenmuotoisuus
(kolmioiden)

■ yhdenmuotoisuussuhde

Kolmiot APC ja AME ovat yhdenmuotoiset (KK), koska suorat BM ja PC ovat suunnikkaan sivuina yhdensuuntaiset. Yhdenmuotoisuussuhde on 2, koska jana AC on kaksi kertaa janan AE pituinen. Tällöin pätee janojen pituuksille myös $|ME| = \frac{1}{2}|PC| = \frac{1}{2}|BM|$, jolloin $|BM| : |ME| = 2$.

Vastaavasti voidaan osoittaa, että piste M jakaa janan AD suhteessa 2 : 1.

Toistamalla päättely siten, että keskijanan AD sijasta käytetään kärjestä C lähtevää keskijanaa CF , todetaan, että kaikki keskijanat leikkaavat toisensa samassa pisteessä M , joka jakaa keskijanat suhteessa 2 : 1.

Esitetty todistus lepää kolmioiden yhtenevyyttä ja yhdenmuotoisuutta koskevien tulosten varassa. Tämä on tyypillistä matemaattisille todistuksille yleensäkin: Tulosten — lauseiden tai teoreemojen — todistamisessa nojaututaan aiemmin todistettuihin lauseisiin. Jostakin on kuitenkin lähdettävä liikkeelle. Pohjana ovat tällöin ns. aksioomat, lausumat, joita sovitaan pidettävän tosina. Elementaarigeometriassa niiden voidaan sanoa olevan tosia 'itsestäänselvyytensä' takia; yleisemmin voidaan sanoa, että ne ovat tosia, koska tarkastelun kohde tulee määritellyksi sen kautta, että esitetty aksioomat ovat voimassa!

■ aksiooma

■ aksiooma

Synteettistä geometriaa

ESITIEDOT: ■ piste, ■ suora, ■ taso

KATSO MYÖS: ■ geometriset probleemat, ■ kolmio, ■ kulma, ■ ympyrä

2/2

■ Sisältö

■ Hakemisto

Esimerkki 2 synteettisestä geometriasta

Olkoon tehtävänä konstruoida ne tason pisteet, joista katsottaessa annettu jana näkyy annetun suuruudessa kulmassa. Välineiksi sallitaan viivoitin ja harppi klassisen geometrian tapaan.

■ jana

■ kulma (taso-)

Olkoon siis annettuna jana AB ja kulma α ($< 180^\circ$). Tehtävä voidaan ratkaista seuraavasti:

Piirretään janalle AB keskinormaali, so. suora, joka on kohtisuorassa janaa vastaan ja kulkee sen keskipisteen K kautta. Tämä voidaan tehdä harpilla ja viivoittimella.

■

keskinormaali
(janan)

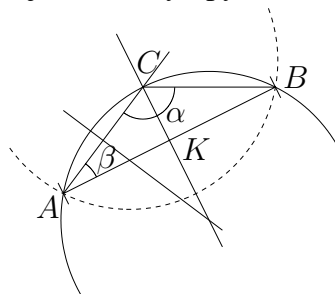
Piirretään kulma, jonka kärkenä on piste A , toisena kylkenä jana AB ja jonka suuruus on $\beta = 90^\circ - \alpha/2$; tämäkin voidaan tehdä harpilla ja viivoittimella. Kulman toisen kyljen ja keskinormaalien leikkauspiste olkoon C .

Piirretään ympyrä, joka kulkee pisteiden A , C ja B kautta. Tämä voidaan tehdä etsimällä janojen AB ja AC keskinormaalit, joiden leikkauspiste on ympyrän keskipiste.

■ ympyrä

Etsityt pisteet sijaitsevat ympyränkaarella ACB tai tämän kanssa symmetrisellä janan AB toisella puolella sijaitsevalla ympyrän kaarella.

■ kaari

Ratkaisu vaatii perustelut: Miksi on saatu juuri ne pisteet, joita etsittiin?

Kulman ACB suuruus on $2(90^\circ - \beta) = \alpha$. Piste C on siis ainakin yksi etsityistä pisteistä. Samaa jännettä vastaavat ympyrän kehäkulmat ovat yhtä suuria (= puolet vastaisen kaaren asteluvusta); jana AB näkyy siis samansuuruisessa kulmassa jokaisesta kaaren ABC pisteestä.

■ jänne

■ kehäkulma
(esimerkki)

■ kehäkulma

Vastaava tilanne kulman α ollessa pienempi (symmetrinen ympyränkaari puuttuu):

